

تاثیر هپارین در باروری اسپرم، لقاح تخمک و تولید رویان‌های دوسلولی موش NMRI در محیط کشت

فاطمه توده دهقان^{*}^۱، نرگس نبوی^۲ و عبدالحسین شیروی^۲

^۱ کرج، موسسه تحقیقات واکسن و سرم سازی رازی، بخش جانوران سمنی و تهیه پاذهر

^۲ دامغان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد دامغان، گروه زیست‌شناسی

تاریخ پذیرش: ۹۲/۵/۲۱ تاریخ دریافت: ۹۰/۴/۴

چکیده

هپارین بعنوان بهبود دهنده باروری اسپرم و تکوین جنین در برخی از گونه‌های حیوانی، شناخته شده است. لقاح آزمایشگاهی در موش بعنوان یک آزمایش استاندارد برای مطالعات باروری یاری شده تعیین شده است. به منظور بهینه نمودن این آزمایش، در مطالعه حاضر اثر محیط‌های M16 و T6 هپارین دار ($10\text{ }\mu\text{g/ml}$) و بدون هپارین بر پارامترهای باروری اسپرم و تخمک شامل تعداد، میزان تحرك و بقای اسپرم، میزان لقاح پذیری تخمک‌ها و تکوین زیگوت‌ها تا مرحله دوسلولی در موش غیر همخون NMRI، مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌ها از نظر تاثیر هپارین در دو گروه آزمایش و شاهد نشان داد که میزان لقاح در محیط M16 (P<0.001) و تکوین زیگوت‌ها به رویان‌های دوسلولی در محیط M16 (P<0.001) با همدیگر اختلاف معنی دار دارند. همچنین در مقایسه دو محیط کشت از نظر تحرك و بقای اسپرم محیط M16 (P<0.05) و از نظر میزان لقاح تخمک‌ها و تعداد رویان‌های دوسلولی، محیط T6 مطلوب تر (P<0.001) از دیگری است. بطور کلی می‌توان گفت که محیط M16 بویژه هپارین دار آن بهتر از محیط T6 (با و بدون هپارین) برای افزایش تحرك و بقای اسپرم و محیط T6 هپارینه مناسب تر از محیط T6 بدون هپارین و M16 (با و بدون هپارین) از نظر موفقیت لقاح آزمایشگاهی در موش غیر همخون NMRI عمل می‌نمایند.

واژه‌های کلیدی: هپارین، تخمک، اسپرم، رویان دوسلولی، موش NMRI

* نویسنده مسئول، تلفن: ۰۲۶۱ ۴۵۷۰۰۳۸، پست الکترونیکی: f.todehdehghan@rvsri.ac.ir

مقدمه

فناوری باروری یاری شده است (۱۷، ۱۰، ۱۳، ۵، ۴) اشاره کرد. از سیستم‌های کشت همزمان جنین با سلول‌های حاصل از دستگاه تولید مثل و یا رده‌های سلولی دیگر نیز استفاده شده است (۴، ۵) که این سیستم‌ها بدلیل صرف وقت و هزینه بالا مقرر و به صرفه نیستند. ساده بودن محیط، عملکرد مطلوب و قابلیت رشد مناسب جنین در مطالعات جنینی و باروری آزمایشگاهی حائز اهمیت است. محیط‌های کشت با ترکیبات شیمیابی مشخص (۱۶) و یا دارای قدرت یونی بالا (۶)، کلسیم یونوفور (۳، ۸) کافی‌ان (۱۵، ۲۱، ۲۲) و هپارین (۲۱، ۲۵، ۲۰، ۲۱، ۲۴) باعث القاء

به کارگیری محیط‌های متفاوت کشت و همچنین تفاوت در گونه‌های جانوری و مراحل تکاملی جنین، می‌تواند منجر به پدید آمدن نتایج متفاوتی در مطالعات شود. به منظور شناخت و مطالعه باروری آزمایشگاهی و تکوین جنین، محیط‌های کشت مختلفی طراحی شده است. پس از ارائه محیط کشت BMOC توسط برینستر در سال ۱۹۶۵، برای رشد تخمک محیط کشت‌های دیگری طراحی و ارائه شدند که می‌توان به محیط کشت تغییر یافته Witten (۲۸) و محیط‌های C2B، T6، M16 و KMSO که هنوز بطور گسترده‌ای مورد مصرف در

برای تهیه تخمک، تعداد ۳۶ سر موش ماده نژاد NMRI ۷-۸ هفته، جفت خورده به طور تصادفی انتخاب شدند و در آنها سوپر اوولاسیون القاء گردید (۱). برای ایجاد سوپر اوولاسیون و افزایش تخمک گذاری، موش‌های ماده به ترتیب بوسیله هورمون‌های HCG و PMSG مساوی ۸IU و به فاصله ۴۶-۴۸ ساعت به صورت داخل صفاقی (ip) تزریق شدند.

برای استحصال تخمک، ۲۴ ساعت پس از تزریق HCG موش‌های با کشش گردنی معدوم شدند و اوویداکت آنها جدا و در قطرهای محیط M16 و T6 حاوی ۴ mg/ml که بر روی وارمر ۳۷°C قرار گرفته بود منتقل شدند. پس از ایجاد شکاف در قسمت بر جستگی آمپولا، تخمک‌ها به درون محیط رها و در زیر میکروسکوپ معکوس (invert) جمع آوری و شمارش شدند.

برای تهیه اسپرم، تعداد ۳۶ سر موش نر بالغ، نژاد NMRI با سابقه جفت خورده‌گی، بطور تصادفی انتخاب و مورد استفاده قرار گرفتند. بعد از کشتن موش به روش کشش گردنی، اپیدیدیم‌های آنها جدا و در محیط‌های M16 و T6 هپارین دار ($10\mu\text{g}/\text{ml}$) (گروه آزمایش) و بدون هپارین (گروه شاهد)، جمع آوری شدند، سپس به مدت ۴۵ دقیقه تا یک ساعت در انکوباتور در دمای ۳۷°C و ۰.۵% CO₂ قرار داده شدند تا اسپرم‌ها به روش swim up به داخل محیط رها و ظرفیت پذیر شوند. تمامی محیط‌های کشت آزمایش و شاهد حاوی BSA (۴ mg/ml) بودند. تعداد اسپرم‌ها با استفاده از هموسایتومنتر شمارش شد و سپس تحرک و بقای آن‌ها در زیر میکروسکوپ مورد مطالعه قرار گرفت (۱۲).

برای بررسی میزان لقادیر آزمایشگاهی (IVF) و تکوین رویان‌ها، ده میکرولیتر از اسپرم تهیه شده به هریک از محیط‌های M16 و T6 با و بدون هپارین، حاوی تخمک اضافه شد و پس از انکوباسیون در دمای ۳۷°C و ۰.۵% CO₂.

ظرفیت پذیری و افزایش باروری آزمایشگاهی اسپرم می‌شوند. مطالعات نشان داده است ظرفیت پذیری اسپرم تحت شرایط کشت آزمایشگاهی نیازمند زمان است. در سال ۱۹۸۸ پریش و همکاران اعلام کردند ظرفیت پذیری اسپرم ارزالی گاو در حضور هپارین طی مدت ۴ ساعت انجام می‌پذیرد که ممکن است با القاء واکنش آکروزومی، لقادیر آزمایشگاهی مناسبی را در پی داشته باشد. از طرفی پریش و همکاران در سال ۱۹۸۶ با پیش انکوبه کردن اسپرم‌های منجمد و ذوب شده در حضور هپارین به مدت ۱۵ دقیقه، باعث افزایش میزان لقادیر آزمایشگاهی شدند، حال آنکه اکسو و گرو (۱۹۸۸) نشان دادند تحت همین شرایط، اسپرم‌های ۶ ساعت پس از ورود به محیط کشت، شروع به نفوذ به داخل اووسیت می‌کنند. در مطالعه نیوا و اوگودا (۱۹۸۸) با مجاور کردن اسپرم‌های منجمد و ذوب شده با اووسیت‌ها در محیط حاوی مخلوط کافئین و هپارین، نفوذپذیری اسپرم‌ها به داخل تخمک در محیط لقادیر به میزان قابل توجه ای در مقایسه با محیط‌های حاوی کافئین و یا هپارین، افزایش می‌یابد. (۲۱,۲۳). از آنجائی که لقادیر آزمایشگاهی در موش بعنوان یک آزمایش استاندارد برای مطالعات باروری یاری شده تعیین شده است (۱۱,۲۸). محققین همواره تلاش بر بهینه نمودن کیفیت و کمیت میزان لقادیر و تکوین جنین در موش آزمایشگاهی دارند. لذا در مطالعه حاضر اثر همزمان هپارین و محیط‌های کشت M16 و T6 که مصرف بالایی در تحقیقات تولید مثلی دارند بر روی باروری آزمایشگاهی از نظر تاثیر بر تحرک و بقای اسپرم، لقادیر آزمایشگاهی و رشد رویان‌ها تا مرحله دوسلولی در موش آزمایشگاهی نژاد NMRI مورد بررسی و مقایسه قرار گرفت.

مواد و روشها

تمامی مواد و محیط‌های مورد استفاده در این مطالعه از شرکت سیگما و درجه مخصوص جنین (Embryo graded) خریداری گردید.

متوسط تحرک اسپرم در دو گروه با و بدون هپارین به ترتیب $10/4 \pm 71/7$ % و $61/1 \pm 24/3$ % و میزان بقای اسپرم نیز به ترتیب $81/7 \pm 5/8$ % و $47/9 \pm 14/5$ % بود که اختلاف معنی داری با همیگر نداشتند ($P>0.05$).

میزان لقاح آزمایشگاهی در محیط M16 آزمایش (هپارین دار) $20/35 \pm 3/5$ % و در گروه شاهد (بدون هپارین) $24/6 \pm 2/4$ % و میزان رسیدن زیگوت‌ها به مرحله دوسلولی به ترتیب $88/9 \pm 15/7$ % و $50/10 \pm 10$ % بود که از نظر تکوین زیگوت‌ها به رویان‌های دوسلولی گروه آزمایش اختلاف معنی داری با گروه شاهد نشان داد. (جدول ۲). ($P<0.001$)

در محیط T6 با و بدن هپارین تعداد اسپرم به ترتیب / $4/75 \times 10^6$ ml و $2/9 \times 10^6$ ml محاسبه گردید و میزان دو فاکتور تحرک و بقای اسپرم حاوی هپارین به ترتیب $44/7 \pm 10$ % و $37/7 \pm 12/5$ % و در گروه بدون هپارین نیز به ترتیب $37/2 \pm 19/8$ % و $47/9 \pm 14/5$ % بود که اختلاف معنی داری در بین آنها مشاهده نگردید ($P>0.05$). (جدول ۱).

میزان لقاح و مراحل رشد رویان‌ها به مدت ۲۶-۲۴ ساعت در هر دو محیط، مورد بررسی قرار گرفت.

حیوانات در مدت آزمایش از نظر غذا با پلت استاندارد تهیه شده در موسسه تحقیقات واکسن و سرم سازی رازی کرج و آب لوله کشی به مقدار کافی تعذیه شده و در شرایط محیطی دمای $22 \pm 2^\circ\text{C}$ ، رطوبت 50 ± 5 % و تعویض هوای تازه $10-12$ بار در ساعت، بستر پوشال استریل، نگهداری شدند.

نتایج

از مجموع ۳۶ سر موش ماده تعداد ۳۱۰ تخمک بدست آمد که ۱۶۰ عدد از آنها در محیط‌های M16 و T6 حاوی هپارین (گروه‌های آزمایش) و ۱۵۰ عدد دیگر نیز در محیط‌های M16 و T6 بدون هپارین (گروه‌های شاهد) استفاده گردید.

از نظر مقایسه تاثیر هپارین در محیط M16، تعداد اسپرم شمارش شده در گروه‌های با و بدون هپارین به ترتیب $10^6 \times 3/93$ و $10^6 \times 2/6$ ml مقدار ($P<0.05$)

جدول ۱- میانگین تعداد، تحرک و بقای اسپرم موش در محیط‌های M16 و T6 هپارین دار و بدون هپارین (شاهد)

T6		M16		محیط کشت پارامترهای اسپرمی
آزمایش (هپارین دار)	شاهد (بدون هپارین)	آزمایش (هپارین دار)	شاهد (بدون هپارین)	
$4/75 \times 10^6$ ml	$2/9 \times 10^6$ ml	$3/93 \times 10^6$ ml	$2/6 \times 10^6$ ml	تعداد
$37/7 \pm 12/5$ ^d	$37/2 \pm 19/8$ ^c	$71/7 \pm 10/4$ ^b	$61/1 \pm 24/3$ ^a	تحرک (%)
$44/7 \pm 10$ ^d	$47/9 \pm 14/5$ ^c	$81/7 \pm 5/8$ ^b	$77/4 \pm 12/1$ ^a	بقاء (%)

از نظر تحرک: a با c در حد ۰/۰۱ و b با c (در حد ۰/۰۵) و با d (در حد ۰/۰۲) اختلاف معنی دار داشتند. از نظر بقا: a و c با d در حد ۰/۰۰۱ و با c (در حد ۰/۰۰۲) و با d (در حد ۰/۰۰۱) اختلاف معنی دار نشان دادند.

زیگوت‌ها به مرحله دو سلولی ± 17 ٪ $\pm 82/4$ % و ± 12 ٪ $\pm 61/5$ % بود که این اختلاف معنی دار نبود ($P>0.05$). (جدول ۲).

میزان لقاح در محیط T6 در دو گروه آزمایش و شاهد به ترتیب، 10 ± 10 ٪ $\pm 58/6$ % و $24/1 \pm 8$ ٪ محاسبه گردید که اختلاف آنها معنی دار بود ($P<0.001$). میزان رسیدن

جدول ۲- درصد باروری تخمک و تعداد رویان‌های دو سلولی موش در محیط‌های M16 و T6 هپارین دار و بدون هپارین (شامد)

T6		M16		محیط کشت پارامترهای اولوسيت و رويان
آزمایش (هپارین دار)	شاهد (بدون هپارین)	آزمایش (هپارین دار)	شاهد (بدون هپارین)	
۵۸	۵۴	۱۰۲	۹۶	تعداد تخمک
۵۸/۶±۱۰ ^d	۲۴/۱±۸ ^c	۳۵/۳±۲۰ ^b	۳۷/۵±۲۴/۶ ^a	تخمک‌های لقاح یافته (%)
۸۲/۴±۱۷ ^d	۶۱/۵±۱۲ ^c	۸۸/۹±۱۵/۷ ^b	۵۰±۱۰ ^a	رويان‌های دوسلولی (%)

از نظر میزان لقاح: a و b با d در حد ۰/۰۲ و همین طور c با d در حد ۰/۰۱ اختلاف معنی دار دارند. از نظر رسیدن به رويان‌های دوسلولی: a با b در حد ۰/۰۱ و b در حد ۰/۰۵ و همچنین b با c در حد ۰/۰۵ اختلاف معنی دار دارند.

با و بدون هپارین در حد ۰/۰۱ اختلاف معنی دار داشت. بنابراین از نظر دو فاکتور میزان تحرک و بقای اسپرم موش، محیط M16 بهتر از محیط T6 بوده و اختلافشان معنی دار می‌باشد. این اثر در محیط M16 با حضور و بدون حضور هپارین بهتر بود. هر چند که وجود هپارین در محیط

M16 اثر گسترده‌تری بر میزان تحرک اسپرم نسبت به محیط T6 داشت به لحاظ اینکه با وجود هپارین در محیط M16، میزان اختلاف با گروه هپارین دار و بدون هپارین میزان T6 معنی دار می‌باشد اما M16 بدون هپارین، فقط با گروه بدون هپارین T6 اختلاف معنی دار را نشان داد.

دو فاکتور تحرک و بقای اسپرم در داخل هر کدام از گروه‌های M16 و T6 اختلاف معنی داری را بین گروه‌های شاهد (بدون هپارین) و آزمایش (هپارین دار) از خود نشان ندادند ($P>0.05$). به نظر می‌رسد اختلاف موجود در محیط کشت M16 و T6، در میزان تحرک و بقای اسپرم موش، که با نتایج دیگر محققین نیز همخوانی دارد، مربوط به ترکیبات محیط کشت باشد (۱۰، ۶) که موجب تحرک بیشتر اسپرم در محیط M16 نسبت به محیط T6 می‌گردد. از نظر میزان اسپرم استحصال شده از موش‌های نر، هرچند اختلافاتی در داخل و در بین گروه‌های دو محیط M16 و T6 وجود داشت اما معنی دار نبود ($P>0.05$).

در مقایسه پارامترهای مورد مطالعه در محیط‌های M16 و T6، اختلافات معنی داری در بین گروه‌های آزمایش و شاهد آنها با همدیگر مشاهده گردید که در جداول شماره ۱ و ۲ و زیر نویس آنها آورده شده است.

بحث

تأثیر نوع محیط کشت و مکمل‌هایی هم چون هپارین، کائین و کلسیم یونوفور در افزایش کیفیت پارامترهای باروری اسپرم و میزان لقاح آزمایشگاهی در مورد انسان و دام‌های بزرگ همچون گاو بررسی و مشخص شده است (۲۱، ۲۲، ۱۴، ۲۰، ۲۱، ۱۱۳، ۱۶، ۲۲). در این مطالعه میزان تحرک اسپرم در محیط M16 نسبت به محیط T6 مطلوب تر بود به طوری که اسپرم‌های محیط M16 حاوی هپارین با گروه‌های T6 هپارین دار و بدون هپارین اختلاف معنی داری را به ترتیب در حد ۰/۰۵ و ۰/۰۲ نشان داد. محیط M16 بدون هپارین، فقط با گروه بدون هپارین محیط T6 اختلاف معنی دار در حد ۰/۰۱ را نشان داد.

از نظر میزان بقای اسپرم نیز گروه M16 وضعیت بهتری را نسبت به گروه T6 بروز داد در این رابطه گروه M16 دارای هپارین (گروه آزمایش) با گروه T6 با و بدون هپارین به ترتیب در حد ۰/۰۱ و ۰/۰۲ اختلاف معنی دار را نشان داد. همچنین گروه M16 بدون هپارین نیز با گروه‌های T6

۵۴، ۱۶۲ میکروگرم/ میلی لیتر پلی اسپرمی زیادی را در لقاح آزمایشگاهی (IVF) گاو مشاهده نکرد و میزان تقسیم سلولی را ۸۳٪ اعلام نمود و در غلظت‌های ۱۸ و بالاتر از ۱۸ میکروگرم/ میلی لیتر نیز تعداد جنین‌های بدست آمده را حداکثر گزارش کرد. گویا در و همکاران (۱۹۹۰) نیز با افزودن هپارین به محیط لقاح به میزان ۲-۰/۵ میکروگرم/ میلی لیتر دریافتند که بیشترین درصد تولید جنین در غلظت یک میکروگرم/ میلی لیتر بدست می‌آید. همچنین گوردن (۱۹۹۴) گزارش نمود هپارین نه تنها بر فرآیند لقاح اثر می‌گذارد بلکه ممکن است بر مراحل رشد جنینی نیز تاثیر گذار باشد. مندس و همکاران (۲۰۰۳) نشان دادند که وجود هپارین در محیط کشت لقاح موجب بهبود تولید رویان گاو در محیط آزمایشگاه می‌گردد. مطالعه فیک و همکاران (۲۰۰۹) نشان داد که پیش انکوباسیون اسperm خرگوش در محیط کشت حاوی هپارین قبل از تلقیح مصنوعی، موجب کاهش زمان ظرفیت پذیر شدن اسperm، افزایش میزان بارداری به مقدار ۲/۳٪ می‌گردد. اما در تعداد فرزندان به ازای هر زایش تغییر معنی‌داری با گروه کنترل ایجاد نمی‌کند. استفاده از هپارین برای بالا بردن کیفیت باروری اسperm و جنین‌های آزمایشگاهی گاو توسط دارابی و همکاران (۱۳۸۲) نیز توصیه شده است.

به طور کلی براساس یافته‌های این مطالعه چنین به نظر می‌رسد که محیط M16 بویژه اگر حاوی هپارین باشد بهتر از محیط T6 با و بدون هپارین برای افزایش تحرک و بقای اسperm موش عمل می‌کند. همچنین از نظر میزان لقاح آزمایشگاهی، محیط T6 هپارین دار مناسب تر از محیط T6 بدون هپارین و M16 با و بدون هپارین می‌باشد.

۲. دارابی، م. ، کریمی جشنی ، ح. ا. ، صادقی، ح. ، نصر اصفهانی، م. ح. ، ایمانی، ح. ، مردانی، م. ، بهاروند، ح. ، شیرازی، ا. ۱۳۸۲. تاثیر نوع سرم بر بلوغ آزمایشگاهی اوسویت‌های نابالغ گاو و دوز‌های

میزان لقادمی تخمک‌ها در محیط T6 هپارین دار بهتر از سایر گروه‌ها بود به طوری که این گروه با T6 بدون هپارین در حد ۰/۰۰۱ و با M16 با و بدون هپارین در حد ۰/۰۲ اختلاف معنی‌دار را نشان داد اما محیط M16 هپارین دار و بدون هپارین با هم‌دیگر اختلافی نداشتند. شواهد موجود نشانگر تاثیر ترکیبات محیط کشت (۷، ۱۱) بر میزان کیفیت و لقادمی تخمک‌ها و همچنین ظرفیت پذیر شدن اسperm‌ها می‌باشد. کیفیت مرفلوژیک اووسیت بر اساس فشردگی و تعداد لایه‌های سلولی های کومولوس است که تاثیر مثبت به سزانی بر باروری آزمایشگاهی، لقادمی و رشد جنینی تا مراحل مرولا و بلاستولا دارد (۱۸). میزان تکوین زیگوت‌ها و تشکیل رویان دو سلولی در مقایسه داخل گروهی فقط در محیط M16 در بین گروه آزمایش و شاهد اختلاف معنی‌داری را نشان داد (P<0.001) اما در محیط T6، اختلافات آنها در دو گروه آزمایش و شاهد، معنی‌دار نبود (P>0.05). همچنین در مقایسه بین گروهی، میزان زیگوت‌ها و تشکیل رویان دوسلولی اختلاف داشت. که در مقایسه، T6 آزمایش با شاهد M16 در حد ۰/۰۱ اختلاف معنی‌دار را نشان داد. اطلاعات موجود اذعان دارند هپارین بر مرحله اولیه تقسیم سلولی جنینی موش، تاثیر دارد و به نظر می‌رسد در این مرحله از رشد جنینی اختلاف در محتویات محیط کشت اثر کم رنگتری داشته باشد. لیو و همکاران (۲۰۰۴) دریافتند که میزان نفوذپذیری اوسویت‌ها، لقادمی و تقسیم سلولی با افزایش مقدار هپارین از صفر به ۲ میکروگرم/ میلی لیتر افزایش می‌یابد و غلظت ۱۰ میکروگرم/ میلی لیتر هپارین، باعث افزایش پلی اسperm می‌گردد. با این حال شای (۱۹۸۷) با بررسی اثر دزهای مختلف هپارین، در غلظت‌های ۱، ۲، ۵، ۱۰، ۱۸، ۲۰، ۲۵، ۳۰، ۳۵، ۴۰، ۴۵، ۵۰، ۵۵، ۶۰، ۶۵، ۷۰، ۷۵، ۸۰، ۸۵، ۹۰، ۹۵، ۱۰۰، ۱۰۵، ۱۱۰، ۱۱۵، ۱۲۰، ۱۲۵، ۱۳۰، ۱۳۵، ۱۴۰، ۱۴۵، ۱۵۰، ۱۵۵، ۱۶۰، ۱۶۵، ۱۷۰، ۱۷۵، ۱۸۰، ۱۸۵، ۱۹۰، ۱۹۵، ۲۰۰، ۲۰۵، ۲۱۰، ۲۱۵، ۲۲۰، ۲۲۵، ۲۳۰، ۲۳۵، ۲۴۰، ۲۴۵، ۲۵۰، ۲۵۵، ۲۶۰، ۲۶۵، ۲۷۰، ۲۷۵، ۲۸۰، ۲۸۵، ۲۹۰، ۲۹۵، ۳۰۰، ۳۰۵، ۳۱۰، ۳۱۵، ۳۲۰، ۳۲۵، ۳۳۰، ۳۳۵، ۳۴۰، ۳۴۵، ۳۵۰، ۳۵۵، ۳۶۰، ۳۶۵، ۳۷۰، ۳۷۵، ۳۸۰، ۳۸۵، ۳۹۰، ۳۹۵، ۴۰۰، ۴۰۵، ۴۱۰، ۴۱۵، ۴۲۰، ۴۲۵، ۴۳۰، ۴۳۵، ۴۴۰، ۴۴۵، ۴۵۰، ۴۵۵، ۴۶۰، ۴۶۵، ۴۷۰، ۴۷۵، ۴۸۰، ۴۸۵، ۴۹۰، ۴۹۵، ۵۰۰، ۵۰۵، ۵۱۰، ۵۱۵، ۵۲۰، ۵۲۵، ۵۳۰، ۵۳۵، ۵۴۰، ۵۴۵، ۵۵۰، ۵۵۵، ۵۶۰، ۵۶۵، ۵۷۰، ۵۷۵، ۵۸۰، ۵۸۵، ۵۹۰، ۵۹۵، ۶۰۰، ۶۰۵، ۶۱۰، ۶۱۵، ۶۲۰، ۶۲۵، ۶۳۰، ۶۳۵، ۶۴۰، ۶۴۵، ۶۵۰، ۶۵۵، ۶۶۰، ۶۶۵، ۶۷۰، ۶۷۵، ۶۸۰، ۶۸۵، ۶۹۰، ۶۹۵، ۷۰۰، ۷۰۵، ۷۱۰، ۷۱۵، ۷۲۰، ۷۲۵، ۷۳۰، ۷۳۵، ۷۴۰، ۷۴۵، ۷۵۰، ۷۵۵، ۷۶۰، ۷۶۵، ۷۷۰، ۷۷۵، ۷۸۰، ۷۸۵، ۷۹۰، ۷۹۵، ۸۰۰، ۸۰۵، ۸۱۰، ۸۱۵، ۸۲۰، ۸۲۵، ۸۳۰، ۸۳۵، ۸۴۰، ۸۴۵، ۸۵۰، ۸۵۵، ۸۶۰، ۸۶۵، ۸۷۰، ۸۷۵، ۸۸۰، ۸۸۵، ۸۹۰، ۸۹۵، ۹۰۰، ۹۰۵، ۹۱۰، ۹۱۵، ۹۲۰، ۹۲۵، ۹۳۰، ۹۳۵، ۹۴۰، ۹۴۵، ۹۵۰، ۹۵۵، ۹۶۰، ۹۶۵، ۹۷۰، ۹۷۵، ۹۸۰، ۹۸۵، ۹۹۰، ۹۹۵، ۱۰۰۰، ۱۰۰۵، ۱۰۱۰، ۱۰۱۵، ۱۰۲۰، ۱۰۲۵، ۱۰۳۰، ۱۰۳۵، ۱۰۴۰، ۱۰۴۵، ۱۰۵۰، ۱۰۵۵، ۱۰۶۰، ۱۰۶۵، ۱۰۷۰، ۱۰۷۵، ۱۰۸۰، ۱۰۸۵، ۱۰۹۰، ۱۰۹۵، ۱۱۰۰، ۱۱۰۵، ۱۱۱۰، ۱۱۱۵، ۱۱۲۰، ۱۱۲۵، ۱۱۳۰، ۱۱۳۵، ۱۱۴۰، ۱۱۴۵، ۱۱۵۰، ۱۱۵۵، ۱۱۶۰، ۱۱۶۵، ۱۱۷۰، ۱۱۷۵، ۱۱۸۰، ۱۱۸۵، ۱۱۹۰، ۱۱۹۵، ۱۲۰۰، ۱۲۰۵، ۱۲۱۰، ۱۲۱۵، ۱۲۲۰، ۱۲۲۵، ۱۲۳۰، ۱۲۳۵، ۱۲۴۰، ۱۲۴۵، ۱۲۵۰، ۱۲۵۵، ۱۲۶۰، ۱۲۶۵، ۱۲۷۰، ۱۲۷۵، ۱۲۸۰، ۱۲۸۵، ۱۲۹۰، ۱۲۹۵، ۱۳۰۰، ۱۳۰۵، ۱۳۱۰، ۱۳۱۵، ۱۳۲۰، ۱۳۲۵، ۱۳۳۰، ۱۳۳۵، ۱۳۴۰، ۱۳۴۵، ۱۳۵۰، ۱۳۵۵، ۱۳۶۰، ۱۳۶۵، ۱۳۷۰، ۱۳۷۵، ۱۳۸۰، ۱۳۸۵، ۱۳۹۰، ۱۳۹۵، ۱۴۰۰، ۱۴۰۵، ۱۴۱۰، ۱۴۱۵، ۱۴۲۰، ۱۴۲۵، ۱۴۳۰، ۱۴۳۵، ۱۴۴۰، ۱۴۴۵، ۱۴۵۰، ۱۴۵۵، ۱۴۶۰، ۱۴۶۵، ۱۴۷۰، ۱۴۷۵، ۱۴۸۰، ۱۴۸۵، ۱۴۹۰، ۱۴۹۵، ۱۵۰۰، ۱۵۰۵، ۱۵۱۰، ۱۵۱۵، ۱۵۲۰، ۱۵۲۵، ۱۵۳۰، ۱۵۳۵، ۱۵۴۰، ۱۵۴۵، ۱۵۵۰، ۱۵۵۵، ۱۵۶۰، ۱۵۶۵، ۱۵۷۰، ۱۵۷۵، ۱۵۸۰، ۱۵۸۵، ۱۵۹۰، ۱۵۹۵، ۱۶۰۰، ۱۶۰۵، ۱۶۱۰، ۱۶۱۵، ۱۶۲۰، ۱۶۲۵، ۱۶۳۰، ۱۶۳۵، ۱۶۴۰، ۱۶۴۵، ۱۶۵۰، ۱۶۵۵، ۱۶۶۰، ۱۶۶۵، ۱۶۷۰، ۱۶۷۵، ۱۶۸۰، ۱۶۸۵، ۱۶۹۰، ۱۶۹۵، ۱۷۰۰، ۱۷۰۵، ۱۷۱۰، ۱۷۱۵، ۱۷۲۰، ۱۷۲۵، ۱۷۳۰، ۱۷۳۵، ۱۷۴۰، ۱۷۴۵، ۱۷۵۰، ۱۷۵۵، ۱۷۶۰، ۱۷۶۵، ۱۷۷۰، ۱۷۷۵، ۱۷۸۰، ۱۷۸۵، ۱۷۹۰، ۱۷۹۵، ۱۸۰۰، ۱۸۰۵، ۱۸۱۰، ۱۸۱۵، ۱۸۲۰، ۱۸۲۵، ۱۸۳۰، ۱۸۳۵، ۱۸۴۰، ۱۸۴۵، ۱۸۵۰، ۱۸۵۵، ۱۸۶۰، ۱۸۶۵، ۱۸۷۰، ۱۸۷۵، ۱۸۸۰، ۱۸۸۵، ۱۸۹۰، ۱۸۹۵، ۱۹۰۰، ۱۹۰۵، ۱۹۱۰، ۱۹۱۵، ۱۹۲۰، ۱۹۲۵، ۱۹۳۰، ۱۹۳۵، ۱۹۴۰، ۱۹۴۵، ۱۹۵۰، ۱۹۵۵، ۱۹۶۰، ۱۹۶۵، ۱۹۷۰، ۱۹۷۵، ۱۹۸۰، ۱۹۸۵، ۱۹۹۰، ۱۹۹۵، ۲۰۰۰، ۲۰۰۵، ۲۰۱۰، ۲۰۱۵، ۲۰۲۰، ۲۰۲۵، ۲۰۳۰، ۲۰۳۵، ۲۰۴۰، ۲۰۴۵، ۲۰۵۰، ۲۰۵۵، ۲۰۶۰، ۲۰۶۵، ۲۰۷۰، ۲۰۷۵، ۲۰۸۰، ۲۰۸۵، ۲۰۹۰، ۲۰۹۵، ۲۱۰۰، ۲۱۰۵، ۲۱۱۰، ۲۱۱۵، ۲۱۲۰، ۲۱۲۵، ۲۱۳۰، ۲۱۳۵، ۲۱۴۰، ۲۱۴۵، ۲۱۵۰، ۲۱۵۵، ۲۱۶۰، ۲۱۶۵، ۲۱۷۰، ۲۱۷۵، ۲۱۸۰، ۲۱۸۵، ۲۱۹۰، ۲۱۹۵، ۲۲۰۰، ۲۲۰۵، ۲۲۱۰، ۲۲۱۵، ۲۲۲۰، ۲۲۲۵، ۲۲۳۰، ۲۲۳۵، ۲۲۴۰، ۲۲۴۵، ۲۲۵۰، ۲۲۵۵، ۲۲۶۰، ۲۲۶۵، ۲۲۷۰، ۲۲۷۵، ۲۲۸۰، ۲۲۸۵، ۲۲۹۰، ۲۲۹۵، ۲۳۰۰، ۲۳۰۵، ۲۳۱۰، ۲۳۱۵، ۲۳۲۰، ۲۳۲۵، ۲۳۳۰، ۲۳۳۵، ۲۳۴۰، ۲۳۴۵، ۲۳۵۰، ۲۳۵۵، ۲۳۶۰، ۲۳۶۵، ۲۳۷۰، ۲۳۷۵، ۲۳۸۰، ۲۳۸۵، ۲۳۹۰، ۲۳۹۵، ۲۴۰۰، ۲۴۰۵، ۲۴۱۰، ۲۴۱۵، ۲۴۲۰، ۲۴۲۵، ۲۴۳۰، ۲۴۳۵، ۲۴۴۰، ۲۴۴۵، ۲۴۵۰، ۲۴۵۵، ۲۴۶۰، ۲۴۶۵، ۲۴۷۰، ۲۴۷۵، ۲۴۸۰، ۲۴۸۵، ۲۴۹۰، ۲۴۹۵، ۲۵۰۰، ۲۵۰۵، ۲۵۱۰، ۲۵۱۵، ۲۵۲۰، ۲۵۲۵، ۲۵۳۰، ۲۵۳۵، ۲۵۴۰، ۲۵۴۵، ۲۵۵۰، ۲۵۵۵، ۲۵۶۰، ۲۵۶۵، ۲۵۷۰، ۲۵۷۵، ۲۵۸۰، ۲۵۸۵، ۲۵۹۰، ۲۵۹۵، ۲۶۰۰، ۲۶۰۵، ۲۶۱۰، ۲۶۱۵، ۲۶۲۰، ۲۶۲۵، ۲۶۳۰، ۲۶۳۵، ۲۶۴۰، ۲۶۴۵، ۲۶۵۰، ۲۶۵۵، ۲۶۶۰، ۲۶۶۵، ۲۶۷۰، ۲۶۷۵، ۲۶۸۰، ۲۶۸۵، ۲۶۹۰، ۲۶۹۵، ۲۷۰۰، ۲۷۰۵، ۲۷۱۰، ۲۷۱۵، ۲۷۲۰، ۲۷۲۵، ۲۷۳۰، ۲۷۳۵، ۲۷۴۰، ۲۷۴۵، ۲۷۵۰، ۲۷۵۵، ۲۷۶۰، ۲۷۶۵، ۲۷۷۰، ۲۷۷۵، ۲۷۸۰، ۲۷۸۵، ۲۷۹۰، ۲۷۹۵، ۲۸۰۰، ۲۸۰۵، ۲۸۱۰، ۲۸۱۵، ۲۸۲۰، ۲۸۲۵، ۲۸۳۰، ۲۸۳۵، ۲۸۴۰، ۲۸۴۵، ۲۸۵۰، ۲۸۵۵، ۲۸۶۰، ۲۸۶۵، ۲۸۷۰، ۲۸۷۵، ۲۸۸۰، ۲۸۸۵، ۲۸۹۰، ۲۸۹۵، ۲۹۰۰، ۲۹۰۵، ۲۹۱۰، ۲۹۱۵، ۲۹۲۰، ۲۹۲۵، ۲۹۳۰، ۲۹۳۵، ۲۹۴۰، ۲۹۴۵، ۲۹۵۰، ۲۹۵۵، ۲۹۶۰، ۲۹۶۵، ۲۹۷۰، ۲۹۷۵، ۲۹۸۰، ۲۹۸۵، ۲۹۹۰، ۲۹۹۵، ۳۰۰۰، ۳۰۰۵، ۳۰۱۰، ۳۰۱۵، ۳۰۲۰، ۳۰۲۵، ۳۰۳۰، ۳۰۳۵، ۳۰۴۰، ۳۰۴۵، ۳۰۵۰، ۳۰۵۵، ۳۰۶۰، ۳۰۶۵، ۳۰۷۰، ۳۰۷۵، ۳۰۸۰، ۳۰۸۵، ۳۰۹۰، ۳۰۹۵، ۳۱۰۰، ۳۱۰۵، ۳۱۱۰، ۳۱۱۵، ۳۱۲۰، ۳۱۲۵، ۳۱۳۰، ۳۱۳۵، ۳۱۴۰، ۳۱۴۵، ۳۱۵۰، ۳۱۵۵، ۳۱۶۰، ۳۱۶۵، ۳۱۷۰، ۳۱۷۵، ۳۱۸۰، ۳۱۸۵، ۳۱۹۰، ۳۱۹۵، ۳۲۰۰، ۳۲۰۵، ۳۲۱۰، ۳۲۱۵، ۳۲۲۰، ۳۲۲۵، ۳۲۳۰، ۳۲۳۵، ۳۲۴۰، ۳۲۴۵، ۳۲۵۰، ۳۲۵۵، ۳۲۶۰، ۳۲۶۵، ۳۲۷۰، ۳۲۷۵، ۳۲۸۰، ۳۲۸۵، ۳۲۹۰، ۳۲۹۵، ۳۳۰۰، ۳۳۰۵، ۳۳۱۰، ۳۳۱۵، ۳۳۲۰، ۳۳۲۵، ۳۳۳۰، ۳۳۳۵، ۳۳۴۰، ۳۳۴۵، ۳۳۵۰، ۳۳۵۵، ۳۳۶۰، ۳۳۶۵، ۳۳۷۰، ۳۳۷۵، ۳۳۸۰، ۳۳۸۵، ۳۳۹۰، ۳۳۹۵، ۳۴۰۰، ۳۴۰۵، ۳۴۱۰، ۳۴۱۵، ۳۴۲۰، ۳۴۲۵، ۳۴۳۰، ۳۴۳۵، ۳۴۴۰، ۳۴۴۵، ۳۴۵۰، ۳۴۵۵، ۳۴۶۰، ۳۴۶۵، ۳۴۷۰، ۳۴۷۵، ۳۴۸۰، ۳۴۸۵، ۳۴۹۰، ۳۴۹۵، ۳۵۰۰، ۳۵۰۵، ۳۵۱۰، ۳۵۱۵، ۳۵۲۰، ۳۵۲۵، ۳۵۳۰، ۳۵۳۵، ۳۵۴۰، ۳۵۴۵، ۳۵۵۰، ۳۵۵۵، ۳۵۶۰، ۳۵۶۵، ۳۵۷۰، ۳۵۷۵، ۳۵۸۰، ۳۵۸۵، ۳۵۹۰، ۳۵۹۵، ۳۶۰۰، ۳۶۰۵، ۳۶۱۰، ۳۶۱۵، ۳۶۲۰، ۳۶۲۵، ۳۶۳۰، ۳۶۳۵، ۳۶۴۰، ۳۶۴۵، ۳۶۵۰، ۳۶۵۵، ۳۶۶۰، ۳۶۶۵، ۳۶۷۰، ۳۶۷۵، ۳۶۸۰، ۳۶۸۵، ۳۶۹۰، ۳۶۹۵، ۳۷۰۰، ۳۷۰۵، ۳۷۱۰، ۳۷۱۵، ۳۷۲۰، ۳۷۲۵، ۳۷۳۰، ۳۷۳۵، ۳۷۴۰، ۳۷۴۵، ۳۷۵۰، ۳۷۵۵، ۳۷۶۰، ۳۷۶۵، ۳۷۷۰، ۳۷۷۵، ۳۷۸۰، ۳۷۸۵، ۳۷۹۰، ۳۷۹۵، ۳۸۰۰، ۳۸۰۵، ۳۸۱۰، ۳۸۱۵، ۳۸۲۰، ۳۸۲۵، ۳۸۳۰، ۳۸۳۵، ۳۸۴۰، ۳۸۴۵، ۳۸۵۰، ۳۸۵۵، ۳۸۶۰، ۳۸۶۵، ۳۸۷۰، ۳۸۷۵، ۳۸۸۰، ۳۸۸۵، ۳۸۹۰، ۳۸۹۵، ۳۹۰۰، ۳۹۰۵، ۳۹۱۰، ۳۹۱۵، ۳۹۲۰، ۳۹۲۵، ۳۹۳۰، ۳۹۳۵، ۳۹۴۰، ۳۹۴۵، ۳۹۵۰، ۳۹۵۵، ۳۹۶۰، ۳۹۶۵، ۳۹۷۰، ۳۹۷۵، ۳۹۸۰، ۳۹۸۵، ۳۹۹۰، ۳۹۹۵، ۴۰۰۰، ۴۰۰۵، ۴۰۱۰، ۴۰۱۵، ۴۰۲۰، ۴۰۲۵، ۴۰۳۰، ۴۰۳۵، ۴۰۴۰، ۴۰۴۵، ۴۰۵۰، ۴۰۵۵، ۴۰۶۰، ۴۰۶۵، ۴۰۷۰، ۴۰۷۵، ۴۰۸۰، ۴۰۸۵، ۴۰۹۰، ۴۰۹۵، ۴۱۰۰، ۴۱۰۵، ۴۱۱۰، ۴۱۱۵، ۴۱۲۰، ۴۱۲۵، ۴۱۳۰، ۴۱۳۵، ۴۱۴۰، ۴۱۴۵، ۴۱۵۰، ۴۱۵۵، ۴۱۶۰، ۴۱۶۵، ۴۱۷۰، ۴۱۷۵، ۴۱۸۰، ۴۱۸۵، ۴۱۹۰، ۴۱۹۵، ۴۲۰۰، ۴۲۰۵، ۴۲۱۰، ۴۲۱۵، ۴۲۲۰، ۴۲۲۵، ۴۲۳۰، ۴۲۳۵، ۴۲۴۰، ۴۲۴۵، ۴۲۵۰، ۴۲۵۵، ۴۲۶۰، ۴۲۶۵، ۴۲۷۰، ۴۲۷۵، ۴۲۸۰، ۴۲۸۵، ۴۲۹۰، ۴۲۹۵، ۴۳۰۰، ۴۳۰۵، ۴۳۱۰، ۴۳۱۵، ۴۳۲۰، ۴۳۲۵، ۴۳۳۰، ۴۳۳۵، ۴۳۴۰، ۴۳۴۵، ۴۳۵۰، ۴۳۵۵، ۴۳۶۰، ۴۳۶۵، ۴۳۷۰، ۴۳۷۵، ۴۳۸۰، ۴۳۸۵، ۴۳۹۰، ۴۳۹۵، ۴۴۰۰، ۴۴۰۵، ۴۴۱۰، ۴۴۱۵، ۴۴۲۰، ۴۴۲۵، ۴۴۳۰، ۴۴۳۵، ۴۴۴۰، ۴۴۴۵، ۴۴۵۰، ۴۴۵۵، ۴۴۶۰، ۴۴۶۵، ۴۴۷۰، ۴۴۷۵، ۴۴۸۰، ۴۴۸۵، ۴۴۹۰، ۴۴۹۵، ۴۵۰۰، ۴۵۰۵، ۴۵۱۰، ۴۵۱۵، ۴۵۲۰، ۴۵۲۵، ۴۵۳۰، ۴۵۳۵، ۴۵۴۰، ۴۵۴۵، ۴۵۵۰، ۴۵۵۵، ۴۵۶۰، ۴۵۶۵، ۴۵۷۰، ۴۵۷۵، ۴۵۸۰، ۴۵۸۵، ۴۵۹۰، ۴۵۹۵، ۴۶۰۰، ۴۶۰۵، ۴۶۱۰، ۴۶۱۵، ۴۶۲۰، ۴۶۲۵، ۴۶۳۰، ۴۶۳۵، ۴۶۴۰، ۴۶۴۵، ۴۶۵۰، ۴۶۵۵، ۴۶۶۰، ۴۶۶۵، ۴۶۷۰، ۴۶۷۵، ۴۶۸۰، ۴۶۸۵، ۴۶۹۰، ۴۶۹۵، ۴۷۰۰، ۴۷۰۵، ۴۷۱۰، ۴۷۱۵، ۴۷۲۰، ۴۷۲۵، ۴۷۳۰، ۴۷۳۵، ۴۷۴۰، ۴۷۴۵، ۴۷۵۰، ۴۷۵۵، ۴۷۶۰، ۴۷۶۵، ۴۷۷۰، ۴۷۷۵، ۴۷۸۰، ۴۷۸۵، ۴۷۹۰، ۴۷۹۵، ۴۸۰۰، ۴۸۰۵، ۴۸۱۰، ۴۸۱۵، ۴۸۲۰، ۴۸۲۵، ۴۸۳۰، ۴۸۳۵، ۴۸۴۰، ۴۸۴۵، ۴۸۵۰، ۴۸۵۵، ۴۸۶۰، ۴۸۶۵، ۴۸۷۰، ۴۸۷۵، ۴۸۸۰، ۴۸۸۵، ۴۸۹۰، ۴۸۹۵، ۴۹

پارامترهای اسپرم موش و میزان باروری، مجله علوم تشریح ایران،
سال سوم، (۱۰)۱، ص ۲۵ - ۱۹

- مختلف هپارین و نوع سمن بر میزان لقاح آزمایشگاهی، مجله پزشکی کوثر، ۸(۳)، ص ۱۲۵ - ۱۱۹
۳. شاهوردی، ا.، موحدین، م.، رضازاده ولوحدی، م.، کاظمی، س.، پروژه تاثیر افزودن پروژترون و کلسیم یونوفور بر Han, C., Du, S.S., Wu, L.S., Ding, Y.Q., Yao, K.T. 2005. Effects of different concentrations of amino acids in the culture medium on preimplantation mouse embryo development in vitro, Di Yi Jun Yi Da Xue Bao, 25(3), 241-245
- 14- Fik, M., Hanusova, J., Arpasova, H. 2009. Reproduction performance of rabbits by incubated semen with heparin in industry rabbit farm. Zootehnie și Biotehnologii, 42 (1), 241-246
- 15- Garbers, D.L., First, N. L., Sullivan, J. J. and Lardy, H. A. 1971. Stimulation and maintenance of ejaculated bovine spermatozoa respiration and motility by caffeine. Biology of Reproduction, 5(3), 336-339
- 16- Iritani, A., Kasai, M., Niwa, K. and Song, H. 1984. Fertilization in vitro of cattle follicular oocytes with ejaculated spermatozoa capacitated in a chemically defined medium. J. Reprod. Fert. 70, 487-492
- 17- Karan, G. and Legge, M. 1996. Non-enzymatic formation of formaldehyde in mouse oocyte freezing mixtures. Human Reproduction, 11(12), 2681-2686
- 18- Khurana, N. K. and Nieman, H. 2000. Effects of oocyte quality cumulus cells and energy substrates on cleavage and morula / blastocyst formation of bovine embryos. Theriogenology, 54, 741-756
- 19- Lu, G. E. and Seidel, Jr. K. 2004. Effects of heparin and sperm concentration on cleavage and blastocyst development rates of bovine oocytes inseminated with flow, 62(5), 819-830 Theriogenology cytometrically- sorted sperm.
- 20- Mendes, J. O. B., Burns, Jr., P. D., De La Torre-Sanchez, J. F. and Seidel, Jr. G. E. 2003. Effect of heparin on cleavage rates and embryo production with four bovine sperm preparation protocols. Theriogenology, 60(2), 331-340
- 21- Niwa, K. and Ohgoda, O. 1988. Synergistic effect of caffeine and heparin on in-vitro fertilization of cattle oocytes matured in culture. Theriogenology, 30, 733-741
- 22- Niwa, K., Ohgoda, O. and Yuhara, M. 1988. Effects of caffeine in media for pretreatment of frozen-thawed sperm on in-vitro penetration of

- cattle oocytes. Proc. 11th Int. Congr. Anim. Reprod. A.I., Dublin 3, 346-348
- 23- Ohgoda, O., Niwa, K., Yuhara, M., Takahashi, S. and Kanoya, K. 1988. Variations in penetration rates in vitro of bovine follicular oocytes do not reflect conception rates after artificial insemination using frozen semen from different bulls. Theriogenology 29, 1375-81
- 24- Park, C.-K., Ohgoda, O. and Niwa, K. 1989. Penetration of bovine follicular oocytes by frozen – thawed spermatozoa in the presence of caffeine and heparin. J. Reprod. Fert., 86, 577 - 582
- 25- Parrish, J. J., Susko-Parrish, J., Winer, M. A. and First, N. L. 1988. Capacitation of bovine sperm by heparin. Biology of Reproduction, 38(5), 1171-80
- 26- Parrish, J.J., Susko-Parrish, J.L., Leibfried-Rutledge, M.L., Critser, E.S., Eyestone, W.H. and First, N.L. 1986. Bovine in vitro fertilization with frozen-thawed semen. Theriogenology, 25, 591-600
- 27- Sliwa, L. 1993. Effect of heparin on human Spermatozoa migration in vitro. Systems. Biology in Reproductive Medicine. 30 (3), 177-181
- 28- Tucker, K.E., and Jansen, C.A.M. 2002. The mouse embryo bioassay: is it the "Gold Standard" for quality control testing in the ivf laboratory? In: Proceedings 2nd International workshop for Embryologists: Troubleshooting Activities in the ART lab. Ed. R. Basuray and D Mortimer
- 29- Whittingham, D.G. 1971. Culture of mouse ova. J. Reprod. Fertil. Suppl. 14, 7-12
- 29- Xu, K.P. and Greve, T. 1988. A detailed analysis of early events during in vitro fertilization of bovine follicular oocytes. J. Reprod. Fert. 82, 127-134

Effect of heparin on sperm fertility, oocyte's fertilization and tow cell embryos in NMRI mouse in vitro

Todehdeghan F.*¹, Nabavi N.² and Shiravi A.H.²

*¹ **Venomous Animals & Antivenin Production Dept., Razi Vaccine & Serum Research Institute, Karaj, I.R. of Iran**

² **Biology Dept., Islamic Azad University, Damghan Branch, Damghan, I.R. of Iran**

Abstract

Heparin is used by researchers to enhance sperm fertility and embryo development. In vitro fertilization in mouse is recognized as a standard test for assisted reproduction studies. In order to improve this test, in the present study the effect of M16 and T6 medium with heparin (10ug/ml) and without heparin were investigated on fertility parameters of sperm and oocyte including, Sperm number, motility and survivability rate, oocytes fertilization rate and embryo development to tow cell stage in NMRI mouse. Results for effect of heparin in two medium treated and control groups show fertilization rate in T6 media ($p<0.001$) and zygotes development rate to two cell embryos in M16 media ($p<0.001$) were significantly different. Comparing also effect of these two medium for motility and survivability of sperm, M16 media ($p<0.05$) and for oocytes fertilization rate and two cell embryo production, T6 ($p<0.001$) was better media. However, M16 especially with heparin is better than T6 media (with and without heparin) for increment of sperm motility and survivability, and T6 with heparin is more suitable than T6 without heparin and M16 (with and without heparin) for obtaining a better in vitro fertilization rate in NMRI mouse.

Keywords: heparin, media, two cell embryo, sperm, out breed mouse